

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

KÁROLI GÁSPÁR REFORMÁTUS EGYETEM

Állam- és Jogtudományi Kar

Budapest

Nemzetköziesített belső fegyveres konfliktusok

- Kongói polgárháború -

Szerző:

Rosta Roland Dávid

jogász szak, IV. évfolyam

Konzulens:

Dr. Törő Csaba

egyetemi docens

Európa Jogi és Nemzetközi Jogi Tanszék

Budapest,

2012

Bevezetés

A nemzetközi jogi gyakorlatban néha nagy gondot jelent annak eldöntése, hogy egy fegyveres konfliktus belsőnek vagy nemzetközinek tekinthető-e. Erre példák az olyan polgárháborúk, ahol a lázadók illetve a kormány oldalán idegen országból származó katonák is harcolhatnak. Ezekben az esetekben tisztázatlan a helyzet, hogy az ellenségeskedéseket nemzetközi vagy belső összeütközésekre vonatkozó jogszabályok alapján kell-e megítélni. Az ilyen fegyveres összeütközéseket nevezzük "nemzetköziesített" belső konfliktusnak. Ilyen vegyes konfliktus volt például a kongói polgárháború. A genfi egyezményekben meghatározott súlyos jogsértések tilalma (a közös 3. cikkben megemlített tilalmak kivételével) csak a nemzetközi fegyveres konfliktusokra vonatkozik és az arra épülő vádat a védelem könnyen semlegesítheti. A genfi egyezmények közös cikkei persze tilalmakat fogalmaznak meg a belső összeütközések bizonyos eseteire is, ám a sebesültek és a betegek mellett csak az „ellenségeskedésben közvetlenül nem résztvevő” személyekkel kapcsolatban, és e csoport szabatos meghatározása bizonyos viszonyok között ugyancsak felvethet nehézségeket (pl. irreguláris fegyveres csapatokkal való konfliktus).¹

Történelmi háttér

1. Az első kongói háború

Az első kongói háború a ruandai népirtás hatására robbant ki 1996-ban. A Paul Kagame által vezetett RPF csapatok 1996-ban a népirtásban résztvevő hutu hadsereg és milicisták üldözése során behatoltak az akkori Zairéba, ahol ennek köszönhetően Laurent Kabila marxista forradalmár több éve zajló Mobutu Sese Seko diktátor elleni felkelése új erőre kapott.

Kabilát már régóta üldözte Zaire ekkor hivatalában lévő diktátora. Kagame támogatást kapott Yoweri Museveni ugandai csapataitól is, akik már az 1980-as évek vége felé behatoltak Kelet-Zairéba északkelet felől.

1996. novemberében Mobutu zairei elnök elrendelte, hogy a tuzsik hagyják el az ország

területét - e felszólítás betartásának hiánya esetén halálbüntetés terhelte a tuszikat. Ekkor a Zaire Dél-Kivu térségében élő, katonailag szervezett tuszi menekültek (banyamulengék) szövetkeztek a tuszi RPF erőkkel az Észak-Kivu térségben élő hutu menekültek ellen, akik viszont az **Interahamwe** milíciába szerveződtek.

A konfliktus során Kabila, akinek elsődleges célja Mobutu hatalmának megdöntése volt, csapataival **Kinshasa** felé nyomult és 1997-ben, ugyanabban az évben, amikor Mobutu Sese Seko meghalt prosztata rákban, elfoglalta az ország fővárosát és Zaire elnöke lett, amelyet átnevezett Kongói Demokratikus Köztársaságra.

Miután Kabila győzött, nem volt már számára kívánatos a szövetség a tuszi RPF csapatokkal és az ugandai erőkkel, ezért 1998 augusztusában elrendelte mind az ugandai, mind a tuszi ruandai hadsereg kivonását Kongóból. Sem Kagame ruandai tuszi erői, sem Museveni ugandai hadserege nem engedelmeskedett a Kongó elhagyására vonatkozó felszólításnak.²

2. A második kongói háború

A banyamulengék Kongó Kivu tartományában kapcsolatot kívánt teremteni Ruandával, Kagame pedig szintúgy erre törekedett, mivel ezzel akarta Ruanda erőforrásait növelni azzal, hogy Kivu térségének erőforrásait kiaknázza, másrészt megakarta védeni a tuszi lakosságot a Kongóba menekült hutu fegyveresek agressziójától. A második kongói háborúban Uganda és Ruanda megszerezték a katonai kezdeményezést, a kormányellenes Rally for Congolese Democracy (RCD) lázadó szervezetet is támogatva ezzel. A Kongói Demokratikus Köztársaság erőit majdnem legyőzték de ekkor Dél-Afrika vezetői segítséget nyújtottak Kabila támogatására, így meg tudták állítani a ruandai tuszi csapatok és az ugandai hadsereg előrenyomulását. A legjelentősebb támogató Angola és Zimbabwe volt. 5400000 ember halt meg a konfliktusban és a térség faunája is nagy veszteséget szenvedett.

Laurent Kabila 2001-ben merénylet áldozata lett, az elnöki posztot fia, Joseph Kabila vette át. Öt évig volt az átmeneti kormány elnöke, azután szabad választásokon választották Kongó elnökévé 2006-ban.

A banyamulengék, a tuszik nagy menekült csoportja Kongóban, a háború végét remélték. Belefáradtak az állandó háborúba, fellázdak Kagame ruandai csapatai ellen, és kikényszerítették visszatérésüket Ruandába, lehetővé téve, hogy Joseph Kabila visszaszerezze a hatalmat Kelet-Kongóban. A ruandai RPF csapatok 2002-ben végleg elhagyták a Kongói Demokratikus Köztársaság területét.

Kivu tartományban még ma is folynak a harcok. Egymással szemben álló felek:

- CNDP
- FDLR
- az ENSZ csapatok³

A Kongói Demokratikus Köztársaság jelenlegi humanitárius válsága

A Kongói Demokratikus Köztársaság a világ egyik legszegényebb országai közé tartozik, melynek keleti régiójában zajlik a világ egyik legsúlyosabb humanitárius válsága. A hiteles mortalitási tanulmányok becslése szerint 1998 óta közel öt millió ember hunyt el az ország ezen részén. Ezek a vizsgálatok arra utalnak, hogy naponta 1500 ember hal meg, és nem feltétemül a konfliktus közvetlen, hanem közvetett hatásai miatt. A folyamatban lévő konfliktus éhínséghez, betegségekhez, és fokozottan hiányos egészségügyi ellátáshoz vezetett, ami naponta több ezer ember halálát okozza.

Annak ellenére, hogy 2002-ben történt egy átfogó békemegállapodás, amivel hivatalosan is lezárták a fegyveres konfliktusokat a hét szomszédos országgal együtt, és sikeres, demokratikus választás történt 2006-ban a legdrágább ENSZ békefenntartó műveletének jelenlétével (MONUC), ennek ellenére a Kongói Demokratikus Köztársaság keleti régiójában még mindig dúlnak az erőszakos konfliktusok egy sor fegyveres csoport által, köztük a kongói hadsereg, a helyi milíciák, a ruandai lázadó csoportok, a Ruandai Felszabadítási Erők (FDLR), az ugandai Úr Ellenállási Hadserege (LRA) és újabban az M23 lázadó csoport.

Ezek a fegyveres csoportok folyamatosan vadásznak a civilekre szinte teljesen büntetlenül, rendszeresen kifosztják a lakásokat és az üzleteket, és szinte minden nap nők és lányok esnek áldozatul a fegyveres csoportok tagjai által elkövetett nemi erőszaknak.⁴

A nemi erőszak, mint háborús bűncselekmény

A nemi erőszakot elkövetők ellen indított büntetőeljárások a nemzetközi jogban egy újabb fejlemény. Általában a humanitárius jog a civilek fizikai bántalmazására és minden olyan pusztításra vonatkozik amely katonai szempontból nem szükségszerűek. Háborús nemi erőszakot elkövetők ellen ritkán indítottak úgy büntetőeljárást, mint háborús bűnösök ellen. Richard Goldstone, az ICTY legfőbb ügyésze azt mondta, hogy „A nemzetközi közösségben sosem keltett aggodalmat a nemi erőszak”.⁵ Az ENSZ a '70-es évek elején kiadott egy határozatot a „Nők és gyermekek védelméről szükségállapotban és fegyveres konfliktusban”⁶, amely 1974-ben hatályba is lépett. Ezzel a határozattal az a legfőbb probléma, hogy a nemi erőszakot nem említi meg kifejezetten.

Egyes kutatók azt állítják, hogy a nemzetközi jogszabályozás hiányossága miatt a háborús nemi erőszakot elkövetők ellen nem lehet teljes mértékben alkalmazni a humanitárius jogi, illetve a nemzetközi egyezményekben megfogalmazott szankciókat, igaz, a nemzetközi humanitárius törvény tiltja az olyan bűncselekményeket, mint például az „embertelen bánásmódot” vagy a „illetlen testi sértést”, de konkrétan a szexuális zaklatás tilalmát csak egyes nemzeti katonai, illetve büntetőjogi törvény fogalmazza meg.

1998-ban az ENSZ által létrehozott Ruandai Nemzetközi Büntetőtörvényszék (ICTR) tett egy olyan meghatározó mérföldkövet az egyik ítéletével, mely szerint a háborúban elkövetett nemi erőszakok elkövetése a népirtás egyik fajtája a nemzetközi jog értelmében. Jean-Paul Akayesu-ügyének tárgyalása folytán (Taba nevezetű ruandai település polgármestere volt) megállapították, hogy „A szexuális zaklatás szerves részét képezte annak a folyamatnak, hogy megsemmisítsék a tuzi etnikumot”⁷.

Navanethem Pillay bíró ítélethirdetése után a következőket említette meg egyik nyilatkozatában: „A nemi erőszakot időtlen idők óta a háborús zsákmány részének tekintették. Mostantól háborús bűnnek fog számítani. Erős üzenetet akarunk küldeni, hogy a nemi erőszak többé nem háborús trófea.”⁸

Így Akayesu-t egy 1948-as egyezmény szerint („A népirtás megelőzéséről és szankcionálásáról”) az ICTR bírósági tanácsa elítélte öt népirtás miatt. Továbbá a bírói tanács megállapította, hogy a nemi erőszak és más szexuális tettegesség népirtásnak minősül, amennyiben azzal a szándékkal követték el, hogy a célzott nemzeti, illetve etnikai csoportot részben vagy egészében elpusztítsa.

1999 szeptemberében az ENSZ publikálta a „Nemzetközi Büntetőtörvényszék által elítélt állampolgárokról, akik súlyosan megsértették a nemzetközi humanitárius jogot Ruanda és a szomszédos államok területén 1994. január 1. és december 31. között”⁹ jelentését.

A jelentésben az áll, hogy 1998 szeptemberében a Ruandai Nemzetközi Büntetőtörvényszék elsőfokú tanácsa (elnöklő bírák: Lennart Aspergen és Navanethem Pillay) és a laikus esküdtszék Jean-Paul Akayesu-t kilenc rendben is bűnösnek találta, többek között népirtás, közvetlen és nyilvános felbujtás népirtásra és emberiség elleni bűncselekmények elkövetésére, szándékos emberölésre, kínzás, nemi erőszak és más embertelen cselekmények miatt, viszont nem találta bűnösnek népirtásban való további bűnrészesség miatt a genfi egyezmények közös 3. cikkének II. kiegészítő jegyzőkönyve szerint.

1998. október 2-án Jean-Pal Akayesu-t életfogytiglani börtönbüntetésre ítélték. Akayesu és az ügyész is fellebbezett a bírói tanács ítélete ellen.¹⁰

Az ENSZ missziója a Kongói Demokratikus Köztársaságban (MONUC)

1. A MONUC elindítása

1998-ban az ugandai és a ruandai erők megindították a Kongói Demokratikus Köztársaság elleni katonai támadásukat Kivu tartományban; pár hét alatt már sikerült elfoglalniuk az ország nagy részét. Dél-Afrika, Angola, Zimbabwe és Csád támogatásával azonban megállították az ellenséges csapatok előrenyomulását. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa tűzszünetre és a külföldi csapatok kivonására szólította fel a feleket, továbbá figyelmeztette a környékbeli államokat, hogy ne szóljanak bele az ország belügyeibe.

A KDK, Angola, Namíbia, Ruanda, Uganda és Zimbabwe közötti 1999-i (július) lusakai tűzszüneti megállapodás aláírását követően 1999. november 30-án az ENSZ Biztonsági Tanács az 1279 (1999). határozatával elindította az Egyesült Nemzetek Szervezete misszióját a Kongói Demokratikus Köztársaságban (MONUC). A misszió rendeltetése eredetileg a tűzszüneti megállapodás betartásának megfigyelése volt, később a Biztonsági Tanács egy sor határozatokkal kibővítette a MONUC megbízatását felügyeleti és végrehajtási feladatokkal.

Az ország első demokratikus választását 2006. július 30-án bonyolították le, ahol egy 500 fős nemzetgyűlésen megválasztották Joseph Kabilát. Az ENSZ segítette a választási folyamatok lebonyolításában és felügyeletében. A választásokat követően a MONUC maradt a Kongói Demokratikus Köztársaság területén, és tovább folytatta a katonai, politikai, a jogállamiság és kapacitásépítő feladatait, továbbá próbálták megoldani az ország számos tartományában zajló konfliktusokat.¹¹

2. A MONUC mandátuma

A Biztonsági Tanács 1291. (2000) számú határozata szerint a MONUC 5537 katonát, ezen belül legfeljebb 500 megfigyelőt alkalmazhatott, de akár több megfigyelőt is bevethettek, ha az ENSZ főtitkára azt állapította meg, hogy többre van szükség. Megfelelő polgári támogatással is el kellett látni a személyzetet az emberi jogi, orvosi, adminisztratív, humanitárius és politikai ügyek, a nyilvánosság tájékoztatásához, gyermekek védelméhez szükséges feladatok ellátására.

A MONUC együttműködésében a Közös Katonai Bizottság (JMC) a következő megbízatásokkal volt felhatalmazva:

- vizsgálta a tűzszüneti megállapodás megsértéseit, kikényszerítette a megállapodásban megfogalmazott kötelezettségeket;
- kapcsolatokat alakított ki és tartott fenn a többi katonai erővel;
- az 1291. (2000) számú BT határozat kihirdetését követő 45 napon belül a határozatban megfogalmazott cselekvési terveit meg kellett valósítania: információkat kellett gyűjtenie a háborúban érintett katonai erőktől, azokat ellenőriznie kellett, a teljes körű lefegyverzést, leszerelést, hazatelepítést, reintegrációs folyamatokat és a külföldi erők kivonulását le kellett bonyolítania;
- együttműködött a felekkel, hogy beszerezzék a katonai foglyok, hadifoglyok szabadon bocsájtását humanitárius ügynökségeken keresztül;
- felügyelte és ellenőrizte felek haderőinek átcsoportosítását és kikapcsolódását a háborúból;
- lehetőségeihez mérten ellenőrizte a határozat A, melléklet 9.1 fejezetében megemlített összes fegyveres csoport lőszereit, fegyvereit és más hadviseléshez alkalmas eszközeit;
- biztosítania kellett aknamentesítő szakembereket a fel nem robbant aknák hatástalanításához - koordinálta az aknamentesítési tevékenységeket, cselekvési terveket dolgozott ki, és el kellett végeznie a sürgősségi aknamentesítő tevékenységek támogatásához szükséges mandátumát.

Az ENSZ Alapokmányának VII. fejezetét tekintve a Biztonsági Tanács úgy határozott, hogy a MONUC megteheti a szükséges intézkedéseket a gyalogsági zászlóaljok bevetési területein, illetve azokon a területeken, amelyekről úgy véli, hogy a fizikai erőszak közvetlen veszélye fenn áll a polgári lakossággal, illetve az ENSZ és a JMC személyzetével, létesítményekkel, berendezésekkel és felszerelésekkel szemben.

A Biztonsági Tanács felülvizsgálta a MONUC megbízatását, és az 1565. (2004) számú határozatával felhatalmazta a MONUC-ot, hogy növelje személyzetét 5900 főre, továbbá vonjon be 341 fős rendőri személyzetet a misszióba. A Biztonsági Tanács a további megbízással hatalmazta fel a MONUC-ot:

- telepíti és fenntartja a jelenlétet a kulcsfontosságú területeken, hogy visszaszorítsák az erőszak alkalmazását az ország területén és ezzel erősítsék a civil emberek, a humanitárius személyzet, az ENSZ személyzet, létesítmények, berendezések, felszerelések védelmét;

- az 1493. (2003) számú határozatban megfogalmazott jogszabályok szerint az ONUB személyzetével együttműködve ellenőrzés alatt tartja a határokat, így felügyelni tudja a határon átívelő mozgásokat a kombattánsoknak;

- az 1533. (2004) számú határozattal a Biztonsági Tanács engedélyezi a MONUC személyzetének, hogy az ONUB együttműködésével értesítés nélkül ellenőrizheti a repülőgépek rakományait, a kikötőknél lévő járműveket, a katonai bázisokat és a határátkelőket Észak- és Dél-Kivu, illetve Ituri tartományban, hogy rajtakapják azokat a személyeket, akik megsértik a tűzszüneti megállapodásban foglaltakat és az 1493. (2003) számú határozatban megfogalmazott fegyverekkel, illetve más felszerelésekkel rendelkeznek;

A Biztonsági Tanács úgy határozott, hogy a MONUC újabb mandátummal lesz megbízva, támogatva ezzel az átmeneti kormányt:

- hogy hozzájáruljon a megállapodás alapján a biztonsági intézmények és a tisztviselők átmeneti védelmében Kinshasában, amíg az integrált rendőri egység nem áll készen arra, hogy segítséget tudjon nyújtani a kongói hatóságoknak a rend fenntartásában és más stratégiai

területen, ahogyan az a főtktár 3. külön jelentésének 103.§ c, pontjában van megfogalmazva (ajánlás)

- biztonsági feltételeket nyújtson a humanitárius segítségnyújtáshoz, segítse a menekülteket a biztonságos visszatéréshez a lakóhelyükre
- a külföldi harcosok által támogatott Kongói Demokratikus Köztársaság Fegyveres Erők műveleteit hatástalanítsa
- hozzájáruljon a sikeres választási folyamatok lebonyolításában, hogy szabad, átlátható, és békés választásokra kerüljön sor
- elősegítse az országban az emberi jogok védelmét, különös tekintettel a nőkre, a gyermekekre és a veszélyeztetett személyekre
- szorosan együttműködjön az érintett hatóságokkal annak érdekében, hogy az emberi jogokat és a nemzetközi humanitárius jogokat súlyosan megsértő személyeket az igazságszolgáltatás elé lehessen állítani.

A Biztonsági Tanács felhatalmazta a MONUC-ot, hogy minden lehetséges eszközt használjon fel azokon a területeken, ahol fegyveres egységeket telepítettek, hogy minél hatékonyabban lássa el a fent megfogalmazott kötelezettségeket.

A Tanács 2008. december 22-én az 1856 (2008) számú határozatával úgy határozott, hogy meghosszabbítja a MONUC mandátumát 2009. december 31-ig legfeljebb 19815 katonai személyzettel, 760 katonai megfigyelővel, 391 rendőri személyzettel.

A BT felkérte a MONUC-ot, hogy a Kivu tartományokban a legmagasabb prioritásként kezelje a válságot, különösen a polgári lakosság érdekében, továbbá 2009 folyamán fokozatosan koncentrálja erőit a Kongói Demokratikus Köztársaság keleti részére.

A MONUC-nak kötelessége volt elismernie a Biztonsági Tanács által deklarált határozatot, hogy kötelességeit a következő fontossági sorrendben hajtsa végre, szorosan együttműködve a Kongói Demokratikus Köztársaság kormányával:

- ellenőrizze a humanitárius személyzettel együtt az olyan eseményeket, konfliktusokat, melyek közvetlen fizikai erőszakkal járult, a polgári védelem érdekében, különösen, ha az erőszak alkalmazása köthető a helyi humanitárius/hadi konfliktushoz,
- járuljon hozzá a biztonsági tételek javításához, amellyel humanitárius segítséget nyújthat az otthonukat elhagyni kényszerült lakók önkéntes visszatérésükhöz,
- biztosítsa az ENSZ létesítmények, berendezések, felszerelések védelmét,
- végezzenek közös őrjáratokat a nemzeti rendőrséggel és más biztonsági erőkkel polgári zavargás esetén,
- fegyverezzék, szereljék le és ellenőrizzék a külföldi hadi erőket, illetve a Kongói Demokratikus Köztársaság zavartalan működését megakadályozó fegyveres csoportokat,
- hangolja össze műveleteit a FARDC integrált katonai egységeivel a Kongói Demokratikus Köztársaság keleti részén az előírt nemzetközi humanitárius, emberi jogi és menekültügyi szabályok végrehajtásával, hogy;
 - hatástalanítsa a helyi ellenszegülő csapatokat,
 - hatástalanítsa a külföldi fegyveres csoportokat,
 - megakadályozza az illegális fegyveres csoportok támogatását, beleértve a támogatásból származó illegális gazdasági tevékenységeket;
- elősegítse az önkéntes leszerelését és hazatelepítését a hatástalanított külföldi kombattánsoknak és eltartottaknak,
- járuljon hozzá a lefegyverzésről, leszerelésről, reintegrációról szóló nemzeti program (DDR) végrehajtásához a kongói kombattánsok és eltartottjaik számára, különös figyelmet szentelve a gyermekeknek, kövesse nyomon a leszerelési folyamatok biztosítását, valamint támogassa a reintegrációs folyamatokban a kongói hatóságokat, szorosan együttműködve az ENSZ Country Team-jével, továbbá a bilaterális és multilaterális partnerekkel,

- folyamatos felügyeletével és ellenőrzésével korlátozza az illegális fegyveres csoportok támogatását,
- adja meg a katonai képzést, beleértve az emberi jogi, humanitárius jogi és gyermekvédelmi képzést,
- koordinálja tevékenységeit a nemzetközi partnerekkel, beleértve az EU partnerekkel (EUSEC, EUROPOL), hogy hozzájáruljon a nemzetközi közösséggel a kongói kormány kezdeti tervezési folyamataihoz a biztonsági szektor reformjában, továbbá hiteles, fegyelmezett, összetartó kongói fegyveres erők, nemzeti rendőrség és más bűnüldöző szervek kiépítéséhez,
- figyelje meg és időben adjon jelentést a fegyveres mozgalmak és csoportok pozíciójáról, a kulcsfontosságú területeken bekövetkezett biztonsági volatilitásról, különösen a leszállópályáknál, azok határainál, beleértve a tavakat is,
- kísérelje fel figyelemmel az 1807 (2008) számú határozat végrehajtását, adott esetben az érintett kormányok és csoportok által létrehozott 1533 (2004) számú határozatának végrehajtását, továbbá azt ellenőrizze, ha szükségesnek ítéli, és mindenféle értesítés nélkül, ha repülőgép rakományairól, esetleges szállítási járművekről (kizárólag csak kikötőknél), repülőterekről, katonai bázisokról, Észak- és Dél-Kivu tartomány határátkelőiről, továbbá Ituri határátkelőiről lenne szó,
- nyújtsanak segítséget az illetékes vámhatóságoknak a Kongói Demokratikus Köztársaság rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 1807 (2008) számú határozat 8. pontjában megfogalmazott előírások szerint,
- segítse a Kongói Demokratikus Köztársaságot az aknamentesítésben,
- nyújtson tanácsadást annak érdekében, hogy erősítse a demokratikus intézményeket és folyamatokat nemzeti, tartományi és regionális szinten,
- támogassa a belső politikai és nemzeti békéltetési párbeszédet,
- nyújtson segítséget az emberi jogok védelmében és előmozdításában, különös tekintettel a nőkre, a gyermekekre és a veszélyeztetett személyekre, valamint tegye közzé eredményeit, továbbá segítsék a nemzeti bírói hatalmat az igazságszolgáltatási stratégiájának kidolgozásában,

- szorosan működjön együtt a nemzetközi partnerekkel és az ENSZ Country Team-mel a kongói hatóságok segítség nyújtásában, beleértve a független nemzeti választási bizottságot a helyi választások lebonyolításában,
- nyújtson segítséget a biztonságos és nyugodt környezetben való szabad és átlátható helyhatósági választások lebonyolításához
- koordinálja a tevékenységeit a nemzetközi partnerekkel, és folyamatosan járuljon hozzá a Kongói Demokratikus Köztársaság kapacitásának megerősítéséhez az igazságszolgáltatásban és a büntetés-végrehajtásban, többek között a katonai igazságszolgáltatásban.

A Biztonsági Tanács a MONUC mandátumát utolsó alkalommal 2010. június 30-ig hosszabbította meg. Az ENSZ BT az 1925 (2010) számú határozatának deklarálásával 2010. július 1-jétől a MONUC az „ENSZ stabilizációs missziója a Kongói Demokratikus Köztársaságban” nevet viseli (MONUSCO), tekintettel az új szakasz elérését az országban.

Az ENSZ stabilizációs missziója a Kongói Demokratikus Köztársaságban (MONUSCO)

A MONUSCO 2010. július 1-jén vette át a békefenntartói műveleteket a MONUC-tól a Kongói Demokratikus Köztársaságban az 1925 (2010) ENSZ BT határozat alapján, miután az előző misszióval új szakaszt ért el az országban.

Az új misszió engedélyt kapott, hogy minden szükséges eszközt használjon fel a megbízatásához, többek között a polgári lakosság védelméhez, a humanitárius személyzetet és az emberi jogok védelmezőit fenyegető veszélyek elhárításához, továbbá a Kongói Demokratikus Köztársaság kormányának béke stabilizációs és konszolidációs folyamatok végrehajtásának segítségéhez.¹²

A MONUSCO mandátuma

A Biztonsági Tanács 1925 (2010) határozatának egyhangú elfogadásával kimondta, hogy a MONUSCO-t 2011. június 30-ig fogják telepíteni az ország keleti régiójában egy gyorsan átcsoportosítható tartalékerővel. A MONUSCO mandátuma szerint 19815 fős katonai személyzettel, 760 katonai megfigyelővel, 391 rendőri személyzettel és 1050 fős rendőri egységgel biztosítaná a civilek megfelelő védelmét és a helyi igazságszolgáltatás korrekcióját. A MONUSCO további küldetése az előbb leírt feladatkörökön kívül az Észak- és Dél-Kivu, valamint Orientale tartományban folyamatban lévő katonai műveletek befejezése és az ország egész területén lévő állami hatóságok konszolidációja.

A határozat hangsúlyozza a civilek védelmének elsőbbségét, így a Biztonsági Tanács felhatalmazta a MONUSCO-t, hogy minden szükséges eszköz felhasználásával végezze el jogvédelmi megbízatását, beleértve a civilek hatékony védelmét, a közvetlen veszéllyel fenyegető erőszak megakadályozását, valamint az ENSZ létesítmények, berendezések és felszerelések védelmét.

A MONUSCO további feladatköréhez tartozik a béke és stabilizáció megszilárdítása a Kongói Demokratikus Köztársaságban, a kormány, illetve nemzetközi szervezetek katonai kapacitásának megerősítése, beleértve a katonai igazságszolgáltatás és a katonai rendőrség támogatását.

A katonai misszió továbbá fel lett hatalmazva a fegyverembargó ellenőrzésének végrehajtásával az 1896 (2009) határozat alapján, továbbá a Biztonsági Tanács megbízta a MONUSCO-t, hogy nyújtson technikai és logisztikai támogatást a kongói hatóságoknak a helyi és a nemzeti választások idejére.

A MONUSCO mandátumát legutoljára 2012. június 27-én hosszabbították meg a 2053 (2012) BT határozattal.

A kongói konfliktus 2012-ben

2012 áprilisában tuszi katonák lázadtak fel a Kongói Demokratikus Köztársaság kormánya ellen; ezek a lázadók megalapították a Március 23. mozgalmat (M23), amelyet nagyrészt a CNDP volt tagjai alkotnak. A mozgalom főparancsnoka nagy valószínűséggel a CNDP volt parancsnoka, Bosco Ntaganda. 2012 novemberében az M23 elfoglalta Gomát, Észak-Kivu tartomány fővárosát.¹³

1. Előzmények

2009. márciusában a CNDP aláírt egy békeszerződést a Kongói Demokratikus Köztársaság kormányával, miszerint a szervezet csak politikai pártként maradhat fenn, cserébe szabadon engedik a bebörtönzött tagjait.¹⁴ 2012. április 4-én bejelentették, hogy Ntaganda disszidált az országból háromszáz katonájával együtt. Vianney Kazarma, az M23 szóvivője szerint a disszidálás oka az, hogy Kabila csalt a 2011-es választásokon.¹⁵ Siasa Jason Stearns 2012 májusában azt jelentette, hogy Sultani Makanga, a CNDP volt második legmagasabb rangú tisztje csatlakozott az M23 fegyveres mozgalomhoz.¹⁶

Egy ENSZ jelentés szerint Ruanda teljes körű támogatást nyújtott az M23 fegyveres felkeléseire - a vádolt ország kormánya tagadja az ENSZ álláspontját, szerintük csak egy „bűnbakot” akarnak találni a kongói válság kapcsán.¹⁷

2. Az ellenségeskedés kezdete

2012. július 6-án az M23 elfoglalta Bunagana-t, amely kevesebb, mint egy kilométerre fekszik az ugandai határtól. Mintegy hatszáz kongói kombattáns menekült át a határon és vett menedéket Ugandában.¹⁸ A lázadók kiadtak egy nyilatkozatot, amelyben az állt, hogy nem folytatják a továbbiakban a fegyveres támadásokat, amennyiben a kongói kormány hajlandó egy átfogó

béketárgyalásra a mozgalommal - a kormány elállt a tárgyalás biztosításától.¹⁹ Július 8-án elfoglalták Rutshuru-t, amely 70 kilométerre fekszik Észak-Kivu tartomány fővárosától, Gomától, majd 30 kilométerrel előrébb nyomultak az ellenséges támadók - a jelentések szerint mindenféle nehézség nélkül.²⁰

3. Az M23 novemberi fegyveres offenzívája

2012. novemberében a jelentések szerint nehéz fegyveres harcok törtek ki, Gomától nem messze. Mindkét fél egymást hibáztatta az újabb harcok kitörése miatt.²¹ A kormányzati erők állítólag már tankokat és harci helikoptereket is bevetettek, de még így is előrébb nyomultak az ellenséges erők. November 15-én a MONUSCO 15 harci helikopterrel támogatta meg a kongói hadsereget, ez által 64 M23 tagot sikerült hatástalanítaniuk, de még így is 18 kilométerrel nyomultak előrébb Goma felé.²² Az ENSZ szóvivője közölte, hogy az M23 jól felszerelt éjjellátó berendezéseket és 120mm-es aknavetőket használnak a támadók.²³ November 18-án bejelentették, hogy a lázadó erők egyre gyorsabban nyomulnak Goma város felé, ezért Észak-Kivu kormányzója hajóval elmenekült Dél- Kivuba. A következő napon az M23 követelte, hogy folytassanak velük béketárgyalásokat, különben egyre agresszívebb offenzívákat fognak indítani.²⁴ Ugyanezen a napon Ruanda azt állította, hogy a kongói erők egy nagy teljesítményű gránátot átlóttek a határon, és elpusztítottak vele egy harckocsit.²⁵ Az M23 november 19-én Gomába érkezett, ennek hatására nehéz fegyveres harc tört ki a város határán a lázadók és a kormányzati erők között. A kongói hadsereg teljes mértékben defenzív szerepet töltött be, tankokkal és gépfegyveres katonákkal biztosították a repülőteret és a városközpontot. November 23-án a lázadók a főúton behatoltak a városba és elfoglalták a gombai nemzetközi repülőteret.²⁶ Néhány kongói katona levette az egyenruháját és elmenekült a városból.²⁷ A kormányzat erői kénytelenek voltak visszavonulni a város nyugati részére. Az M23 kiállított egy nyilatkozatot, amelyben az állt, hogy 11:33 órakor elfoglalták a várost annak ellenére, hogy harci helikopterekkel és nehéz fegyverekkel álltak ellen a kongói hadsereg katonái.²⁸ A Reuters jelentése szerint az M23 lázadói „állig fel voltak fegyverezve”, és ENSZ békefenntartók nem voltak jelen az összecsapás során. Eduardo del Buey, ENSZ szóvivő azzal érvelt, hogy nem helyettesíthetik a kongói hadsereget, továbbá nem akarták a polgári életet kockára tenni.²⁹

Az ENSZ főtitkára, Ban Ki-moon az M23 lázadóit az emberi jogok megsértésével vádolta, beleértve az anyagi javak megsemmisítésével, az „újságírók megfélemlítésével”, a gyerekek és a nők elrablásával.³⁰

Békétárgyalások 2012-ben

Az ugandai Nép Védelmi Erők találkozott az M23 parancsnokával, és abban állapodtak meg, hogy a megállapodás elfogadásával vonják vissza az erőiket Gomából és Sake-ból, időkeret nem volt a megállapodásban. A Kongói Demokratikus Köztársaság katonai szóvivője azt állította, hogy az M23 lázadói nem voltak hajlandók elhagyni Goma területét, és ez egy hadüzenet, ezért a kongói hadsereg tovább folytatja a fegyveres ellenállást a lázadó erők ellen.³¹ A következő napon az M23 az egyezség szerint elhagyta Észak-Kivu tartomány fővárosát.³² November 30-án a brit nemzetközi fejlesztési miniszter, Justine Greening kijelentette, hogy visszatartja a több milliós támogatását Ruanda felé, mivel a brit kormány is azt gyanította, hogy Ruanda támogatja minden szempontból az M23 mozgalmat, és szerették volna elkerülni, hogy több anyagi támogatáshoz jusson az említett irreguláris csoport. A ruandai külügyminiszter, Lousie Mushikiwabo azt válaszolta, hogy már korábban is említették, hogy az ENSZ téved azzal kapcsolatban, hogy a ruandai kormány bármilyen formában is támogatná a lázadókat, ez a hír egy hibás jelentésen alapul.³³

Összegzés

A kilencvenes évek végén a Kongói Demokratikus Köztársaság területén a II. világháború óta nem látott humanitárius válság állt be. Az ENSZ 1999. november 23-án az 1279 (1999) Biztonsági Tanács határozata alapján elindított békefenntartói műveleteivel normalizálódott a helyzet, 2006-ban az ENSZ segítségével megtartották az ország első demokratikus választásait, ami békés keretek között zajlott le. 2010-ben az ENSZ Biztonsági Tanácsa úgy látta, hogy az ország helyzete emberi jogi és humanitárius szempontból teljesen normalizálódott, ezt a helyzetet már csak stagnálni kell, erre a célra szervezték át az 1925 (2010) Biztonsági Tanács határozattal az ország területén

folytatódó katonai missziót. A helyzet stabilizációja viszont nem lett sikeres, sőt, a 2012. évben egyre jobban mélyült a humanitárius válság az ország területén az M23 megjelenésével.

Irodalomjegyzék

- ¹ David Rieff és Roy Gutman - Háborús bűnök
- ² CNN.com hírek
- ³ CNN.com hírek
- ⁴ CRS.org (Catholic Relief Service) - <http://crs.org/public-policy/drc-great-lakes.cfm>
- ⁵ Stephanie Nolan - „The Genocied-Buster” (The Globe and Mail)
- ⁶ 3318 (XXIX) ENSZ főtitkári határozat (1974. május 16.)
- ⁷ Sandra Ka Hon Chu és Anna-Marie Brouwer - „the MEN who KILLED me” (Herizons 22, no.4)
- ⁸ Bill Berkeley - „Judgement Day” (Washington Post)
- ⁹ Az ICTR 4. jelentése az ENSZ főtitkára felé (1999. szeptember)
- ¹⁰ Az ICTR 4. jelentése az ENSZ főtitkára felé (1999. szeptember)
- ¹¹ 1258 (1999) ENSZ BT határozat
- ¹² 1925 (2010) ENSZ BT határozat
- ¹³ „DR Congo troops shell rebel bases” (Al Jazeera English)
- ¹⁴ „DR Congo government, CNDP rebels 'sign peace deal” -Agence France-Presse (Google New, 2012. május 23.)
- ¹⁵ Phil Moore - „DRC rebels vow not to stop at Goma, say Kabila must go” (The Jakarta Globe)
- ¹⁶ Jason Stearns (4 May 2012). ["Col. Makenga Joins Rebellion"](http://congosiasa.blogspot.co.nz). congosiasa.blogspot.co.nz
- ¹⁷ „Rwanda supporting DR Congo mutineers” - BBC news (2012. május 28.)
- ¹⁸ Justine Dralaze - „Congo rebels offer peace talks with government” (Reuters)
- ¹⁹ Justine Dralaze - „Congo rebels offer peace talks with government” (Reuters)
- ²⁰ „DR Congo rebels 'advance on Goma” (BBC News, 2012. november 8.)
- ²¹ „UN calls for end to DR Congo violence” (Al Jazeera English, 2012. november 18.)
- ²² „UN defends failed attempt to halt capture of Congo's Goma” (Reuters)
- ²³ Jonny Hogg és Louis Charbonneau - „Well-equipped rebels advance in Eastern-Congo - U.N.” (Reuters, 2012. november 18.)
- ²⁴ DR Congo rebels give 24-hour talks ultimatum (AFP, 2012. november 19.)
- ²⁵ Katrina Manson - Congo rebels attack Goma (2012. november 19.)

²⁶ „DR Congo M23 rebels 'enter Goma city” (BBC News, 2012. november 20.)

²⁷ „DRC Army accept defeat” (IGIHE, 2012., november 20.)

²⁸ Jonny Hogg - „Congo rebels seize eastern city as U.N forces look on” (Reuters, 2012. november 20.)

²⁹ „DR Congo M23 rebels 'enter Goma city” (BBC News, 2012. november 20.)

³⁰ Phil Moore - „DR Congo rebels captures Goma, accused of atrocities” (Agence France-Presse. Google News, 2012. november 18.)

³¹ „M23 rebels will not leave Congo city of Goma; army calls it a 'declaration of war” (Washington Post, 2012. november 26.)

³² „Congo rebels begin slow retreat from occupied territories in Masisi, but still hold Goma” (Washington Post, 2012. november 28.)

³³ Laura Smith-Park és David McKenzie - „UK withholds Rwanda aid over claims it backs Congo rebels” (CNN, 2012. november 30.)